

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken bestond bij een aantal fracties de behoefte om aan het kabinet enkele vragen en opmerkingen voor te leggen met betrekking tot de Geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken (RAZ) van de Ministers verantwoordelijk voor het EU Cohesiebeleid op 22 november 2022 in Brussel (Kamerstuk 21 501-08, nr. 881), het Verslag Raad Algemene Zaken (RAZ) voor de Ministers verantwoordelijk voor Cohesiebeleid 1–2 september 2022 (Kamerstuk 21 501-08, nr. 878) en de Appreciatie nieuw Commissievoorstel: «FAST-CARE» (Kamerstuk 22 112, nr. 3469).

De voorzitter van de commissie,
Bromet

De adjunct-griffier van de commissie,
Poulino

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de Geannoteerde Agenda Raad Algemene Zaken Cohesiebeleid d.d. 22 november 2022, Het Verslag van de Raad Algemene Zaken Cohesiebeleid d.d. 1–2 september en van de Appreciatie nieuw Commissievoorstel: «FAST-CARE». De leden hebben een aantal aanvullende vragen.

Geannoteerde Agenda Raad Algemene Zaken Cohesiebeleid d.d. 22 november

De leden van de VVD-fractie lezen dat tijdens de RAZ Cohesiebeleid de langetermijnpact van het EU Cohesiebeleid op de regio's van de EU ter discussie zal staan. Nederland is een nettobetaler aan de EU en deze leden achten het van groot belang dat Nederlands belastinggeld nuttig wordt besteed. Daarom hebben zij over de impact van het EU Cohesiebeleid een aantal vragen. Zij zijn het met de regering eens dat het EU Cohesiebeleid zich dient te richten op structurele hervormingen in innovatie, vergroening, digitalisering, menselijk kapitaal en sociale inclusie. Daarnaast zijn zij benieuwd of er EU-lidstaten zijn die andere primaire doelen nastreven welke conflicteren met het Nederlandse standpunt? Gezien het hoofdonderwerp zich richt op de langetermijnpact van cohesiefondsen vragen de leden zich af of er een verschuiving van prioriteiten verwacht kan worden? Wat zouden volgens de Minister in de toekomst de belangrijkste doelstellingen en uitgangspunten moeten zijn voor het cohesiebeleid van de EU? Zijn er daarnaast concrete voorbeelden van een positieve impact van dit beleid in bepaalde regio's? De Europese Commissie heeft meerdere malen aangegeven dat nettobetalers zoals Nederland ook profiteren van het cohesiebeleid. Zou de Minister kunnen specificeren hoe Nederland hiervan profiteert?

De aan het woord zijnde leden vragen zich ook af hoe de Minister de toekomst van het cohesiebeleid van de EU ziet. De Minister schrijft in de geannoteerde agenda dat vooral monitoring en goede evaluatie van belang zijn, maar deze leden zijn benieuwd of andere lidstaten wel met duidelijke toekomstprioriteiten voor het cohesiebeleid zullen komen? Hoe ziet het krachtveld rond deze discussie eruit? Zou de Minister nu al prioriteiten kunnen aangeven? Zo niet, wanneer verwacht zij dit te kunnen doen?

Voornoemde leden lezen dat er een duidelijke vermelding van de rechtsstaatverordening is in de Raadsconclusies. Zij achten het van groot belang dat de rechtsstaat een belangrijke rol speelt bij het dan wel niet uitkeren van cohesiefondsen. Deze leden ondersteunen de regering in haar inzet voor de rechtsstaat in andere EU-lidstaten, zeker waar deze onder druk staat zoals in Polen en Hongarije. Is de Minister van mening dat de cohesiefondsen moeten worden ingezet om rechtsstaathervormingen in landen als Polen of Hongarije te realiseren? In hoeverre acht zij het waarschijnlijk dat de EU-cohesiefondsen zal aanwenden als instrument om rechtsstaathervormingen te realiseren in lidstaten met ernstige gebreken? In hoeverre acht zij het acceptabel dat EU-cohesiefondsen worden besteed in EU-lidstaten die zich niet aan financiële EU-richtlijnen houden? De leden vinden het ook van groot belang dat de regering zich blijft inzetten voor begrotingsdiscipline bij andere EU-lidstaten.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken (cohesie) van 22 november 2022 en willen de Minister nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de D66-fractie lezen dat het primaire standpunt van Nederland ten aanzien van het cohesiebeleid gericht blijft op onder andere structurele hervormingen en investeringen in innovatie en vergroening. De leden steunen dit standpunt. Zij hebben in het verleden zich ingezet voor het zoveel mogelijk moderniseren van het MFK en voornamelijk het landbouw- en cohesiefonds. Zij lezen over het besluit om nog niks vast te leggen voor de onderhandelingen over het meerjarig financieel kader (MFK) en steunen dit besluit. Kan de Minister bevestigen dat dit ook betekent dat er nu geen maximum wordt gesteld aan voor toekomstige cohesiefondsen in het MFK? Kan zij tevens aangeven wanneer zij verwacht dat de onderhandelingen over het MFK van start zullen gaan? Kan zij een tijdlijn voor schetsen?

Voor genoemde leden lezen ook dat de Minister het nog te kort dag vindt om het cohesiebeleid uitgebreid te evalueren. Zij snappen die insteek, maar lezen ook dat de Minister benoemd dat er aandacht moet zijn voor de tekortkomingen in het huidige instrumentarium. Op welke tekortkomingen doelt zij en hoe heeft zij die tekortkomingen geconstateerd? Daarnaast hebben de leden nog enkele vragen over het MFK dat ingezet is de afgelopen tijd als crisisinstrument. Kan de Minister toelichten hoe zij ervoor gaat zorgen dat het geld van het cohesiebeleid in de toekomst vaker gebruikt wordt voor deze eerdergenoemde structurele hervormingen in plaats van voor het opvangen van crises? Is zij bereid om ervoor te pleiten dat een groot deel van het cohesiegeld wordt gebruikt voor het verder verduurzamen van Europa?

Tot slot lezen de aan het woord zijnde leden dat de rechtsstaatsverordening en het belang van tegengaan van fraude is opgenomen in de concepttraadsconclusies. Dat kan op steun van deze leden rekenen. Zij vragen zich wel af wat dit concreet betekent? Zal de Unie in het toekomstige MFK beleid, voor de periode na 2027, steviger inzetten op rechtsstaat in kader van de cohesiefondsen? Welke mogelijkheden zijn er om bij het volgende MFK een rechtsstatelijkheidstoets standaard onderdeel te maken alvorens MFK gelden worden uitgekeerd? De leden vernemen dat het Duitse parlement opgeroepen heeft dat er duidelijk bewijs moet liggen van structurele hervormingen in Hongarije, voordat EU-fondsen aan Hongarije worden overgedragen. Steunt de Minister deze oproep? Is zij het eens dat toetreding tot het Europese OM een van de criteria zou moeten zijn voor het overdragen van de EU-gelden, om in de toekomst mogelijke mistanden of misbruik van (Nederlands) belastinggeld actiever tegen te gaan?

De leden van de SP-fractie hebben de agenda van de Raad Algemene Zaken Cohesie met interesse gelezen en hebben hier nog een aantal vragen over.

De leden van de SP-fractie zien dat de rode lijn van de discussie de lange termijn effecten van het Cohesiebeleid zijn binnen de Europese Unie. Daarbij vinden de leden het nuttig dat deze discussie is opgedeeld in drie deelvragen, waarbij de Minister nog een aantal zaken zou kunnen meenemen wat hen betreft.

De eerste vraag gaat in op de doelen en basisprincipes. Voor genoemde leden zijn het met de analyse van de regering eens dat het cohesiebeleid positieve langetermijneffecten moet hebben. Zij vinden deze inzet echter wel wat karig omschreven in de geannoteerde agenda. Een ander belangrijk doel zou wat de leden betreft moeten zijn dat het cohesiebeleid die mensen ten goede komt die de hulp het meeste kunnen gebruiken. Bovenal om mensen duurzaam uit de armoede te helpen of ervoor te

zorgen dat mensen juist niet in armoede belanden. Is de Minister het eens met dit doel?

De tweede vraag gaat in op de toegevoegde waarde van Cohesiebeleid bovenop ander nationaal en Europees beleid. De aan het woord zijnde leden vinden het zinvol om de discussie breder te trekken dan enkel de huidige begroting. Is de Minister het hiermee eens? De leden vinden het ook belangrijk om de toegevoegde waarde te zien in de effectiviteit van de besteding van de middelen en niet alleen de effectiviteit ten aanzien van ander beleid, hoewel ook van belang. Is de Minister het eens dat de algemene effectiviteit van de bestedingen ook een onderdeel van discussie zou moeten zijn? Is zij bereid om namens Nederland aan te geven dat cohesiegelden naar de hogere inkomenslanden minder effectief zijn? Kan de Minister ingaan op de effecten van het cohesiebeleid in Nederland? Hoe verhoudt zich dit tot de «netto-betaler» positie van Nederland?

De derde vraag gaat in op de verwachtingen van de komende periode. Wat vindt de Minister de uitdagingen die er op dit moment zijn voor het Cohesiebeleid in algemene zin? Wat is het voornaamste kritiekpunt van de Minister op het huidige Cohesiebeleid?

De leden van de Volt-fractie hebben kennis genomen van de agenda-stukken voor de Raad Algemene Zaken Cohesiebeleid van 22 november en hebben de volgende vragen opgesteld.

De leden van de Volt-fractie ondersteunen de inzet van cohesiemiddelen voor de kosten van de opvang van een acute crisissituatie, zoals voor de opvang van (o.a. Oekraïense) vluchtelingen, maar zien ook het risico dat deze inzet de hoofddoelstelling van het cohesiebeleid – het verkleinen van de economische verschillen tussen Europese landen en regio's – ondergraaft. Gaat de Minister erop toezien dat cohesiebeleid geen crisisinstrument wordt? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Voornoemde leden constateren dat de rol van lokale overheden goed geborgd is in de structuren van het bestaande cohesiebeleid. Waar inspraak op lokaal niveau goed ingebouwd is in de structuren van het Cohesiebeleid, is dat bij nieuwe fondsen en financieringsmiddelen niet altijd het geval. Hierdoor bestaat het risico dat deze inbedding verwatert, zoals bij het RRF. Daarom stellen deze leden de volgende vragen aan de Minister: Hoe kijkt de Minister naar deze ontwikkeling? Is zij bereid om erop toe te zien dat lokale overheden een structurele rol krijgen in het ontwerp en implementatie van nieuwe Europese financieringsinstrumenten? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

De aan het woord zijnde leden constateren dat het cohesiebeleid gekoppeld was aan een langetermijnstrategie in de programmaperiode 2014–2021. Hoewel het cohesiebeleid een cruciale rol speelt bij het behalen van de Europese ambities in de grote transitie, maakt het geen onderdeel uit van een overkoepelende langetermijnstrategie. In tegenstelling tot het cohesiebeleid 2014–2020, die rechtstreeks verband hield met de verwezenlijking van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie. De leden lezen ook dat Nederland het belang van goede evaluaties en kwalitatieve dataverzameling zal benadrukken met betrekking tot uitdagingen voor de toekomst. Gaat de Minister zich in Europees verband hard maken voor het koppelen van het cohesiebeleid aan een langetermijnstrategie? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

Tot slot lezen de leden in het meest recente rapport van de Europese Commissie, het 8e Cohesierapport, dat er geen eenduidig beeld bestaat over het precieze effect van cohesiebeleid op het verkleinen van de economische afstand tussen lidstaten. Alhoewel de convergentie tussen lidstaten toeneemt, valt op dat vooral grote steden sneller groeien, waardoor de ongelijkheid tussen stad en platteland toeneemt en de interne cohesie binnen lidstaten dreigt af te nemen. De ongelijkheid tussen stad en platteland neemt toe. Ook verschilt het bestedingsdoel van het cohesiebeleid nogal per lidstaat. In West-Europa gaan de middelen naar onderzoek, ontwikkeling, de uitrol van technologie en human capital. Dit in tegenstelling tot Oost-Europa, waar de investeringen voornamelijk naar fysieke infrastructuur gaan. Kan de Minister deze ontwikkelingen verklaren en uitleggen hoe de strategie van het cohesiebeleid zich verhoudt tot de gewenste doelstelling hiervan – de regionale verschillen binnen Europa verkleinen?

Verslag Raad Algemene Zaken Cohesiebeleid d.d. 1-2 september

De leden van de VVD-fractie lezen dat de meeste lidstaten het erover eens zijn dat een langetermijnvisie richting moet geven aan het cohesiebeleid, maar dat lidstaten ook gemakkelijker en sneller ingezet zouden moeten worden bij crisissen. Deze leden delen de positie van de regering en achten het van groot belang dat de dergelijke versoepelingen niet ten koste gaan van de rechtsstaat of de mogelijkheid op controle voor het tegengaan van fraude. Zij zijn benieuwd naar het krachtenveld rond deze discussie. Kan de Minister ingaan op de rol van het cohesiebeleid ten tijde van crises? Hoe ziet zij dit voor zich in de toekomst? Zijn er landen waar versoepelingen nu al ten koste gaan van de rechtsstaat en controle op fraude, en op welke manier kan de regering zich inzetten om dit tegen te gaan? Hoe zet de Europese Commissie zich nu zal in om fraude tegen te gaan bij bestedingen van het Europese cohesiebeleid?

Appreciatie nieuw Commissievoorstel: «FAST-CARE»

De leden van de VVD-fractie lezen dat de Europese Commissie een voorstel heeft gedaan voor aanpassing van de verordeningen van het cohesiebeleid 2014–2020 en 2021–2027 onder het acroniem «FAST-CARE». Deze leden ondersteunen het doel van de verordeningen en achten het van groot belang dat lidstaten worden gesteund in hun vermogen Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Zij zijn benieuwd naar de ervaring van de Minister met de eerdere «CARE» en «CARE-plus» voorstellen. Hoe oordeelt de Minister over het functioneren en de effectiviteit van deze maatregelen? De leden lezen dat de eenheidskost per vluchteling per week naar 100 euro wordt verhoogd, met een maximum van 26 weken. Wat is de motivatie voor deze verhoging van 150%? Zij lezen ook dat de Commissie voorstelt de voorfinanciering voor de periode 2021–2027 te verhogen. De Minister oordeelt dat dit geen effecten heeft op de raming van Nederlandse EU-afdrachten. Identificeert hij nadelige consequenties aan het verhogen van de voorfinanciering? Wat zijn de consequenties voor de langetermijndoelen van de cohesiefondsen?